

MUNI
FSS

Gender a násilí

22. 2. 2022

Násilí

- komplexní a složitý fenomén
- řada podob

Negativní společenský jev, který je zásahem do osobní integrity jednotlivců a jednotlivkyň, či integrity skupin, jichž se dotýká přímo nebo i jen zprostředkovaně.
(WHO, 2002)

Podobně i hrozba násilím.

Násilí

je zpravidla **porušením základních lidských práv a svobod** a může mít negativní dopady na fyzické či psychické zdraví a životní pohodu jednotlivců*kyň či skupin. Přináší s sebou také například negativní ekonomické dopady (např. studie ProFem, 2012).

Násilí

U naprosté většiny agresorů*ek je násilné chování naučené, účelné a záměrné, a jako takové jej lze změnit. Násilníci*ice jsou vždy zodpovědní za své chování, bez ohledu na své osobnostní rysy, výchovu, sociální podmínky, situaci či chování oběti násilí, jakkoliv mohou tyto i další okolnosti napomoci při spouštění agrese.

Jak mluvíme o násilí

- málokdy ve veřejné debatě reflektován způsob, jak se o něm mluví
- násilí nejčastěji spojováno s muži jako původci násilí a s ženami, jeho oběťmi
- v ČR domácí násilí

K násilí nicméně dochází i jinde než ve sféře soukromé. Např. na veřejnosti, v kyberprostoru či v dalších sférách, které nelze jednoznačně zařadit do sféry veřejné či soukromé.

Muži? Ženy?

- násilí se výrazně častěji dopouštějí muži, a to jak ve sféře soukromé, tak na veřejnosti
- nejčastější formou násilí je násilí páchané mužem či muži vůči jinému muži
- statisticky původci těžkého fyzického násilí častěji muži než ženy

Muži? Ženy?

- vliv **mužská socializace** - často s násilím spojená - ale také kulturní vzorce - násilné jednání mužů za některých okolností spíše vyžadují a schvalují, než potírají

Ženy jsou pak podle statistických údajů i podle zkušeností pomáhajících organizací ve většině případů oběťmi zejména fyzického a sexuálního násilí ze strany mužů (ČSÚ, 2015). Ženy jsou tak oběťmi spíše ve sféře soukromé. Muži se častěji stávají obětí ve sféře veřejné.

Média

- hrají důležitou roli v rámci společenského vnímání násilí - slouží jednak jako informační kanál, jednak se podílejí na reprodukci obrazů a stereotypů, které si s násilím spojujeme
- informují o násilí často velmi detailně
- během „migrační krize“ násilí spojeno s teroristickými útoky, válečnými zločiny či migrací; v poslední době v ČR kauzy sexuálního obtěžování a násilí

Gender a násilí

Chybí specifická **reflexe násilí z genderové perspektivy**, která by tematizovala a problematizovala násilí v sociálních a psychologických souvislostech jako do značné míry mužský fenomén. Muži jsou sice identifikováni jako pachatelé násilí, ale mužské násilí jako celek není specificky uchopováno jako problém. Stav, kdy média nereflektují genderovanou povahu určitého problému, bývá nazýván **„genderovou slepotou“** („gender blindness“).

Gender a násilí

- násilí není coby specificky mužský fenomén problematizováno
- odkaz na **biologickou předurčenost** chování, jako něco daného
- agresivita často prezentována jako něco, co je mužům více méně „vrozené“ , čemu není třeba předcházet, ale co je třeba spíše **ve „zdravé míře“ podporovat** (např. prostřednictvím tzv. „mužských sportů“ , ačkoli nezřídka jsou medializovány případy, kdy se agresivity na veřejnosti dopouštějí právě různí kickboxeři, fotbalisté a podobně).
- Biologizace násilí - neschopnost vidět násilí jako širší fenomén

Gender a násilí

Jiné je to u **domácího a sexuálního násilí** - tam jsou muži často tematizováni

- **schází reflexe** skutečnosti, že vztah mužství a násilí je nejen psychologickým problémem, jak jej obvykle chápeme, ale také **problémem sociálním**.
- není pouze důsledkem psychického stavu jedince, ale také tragickým vyústěním problematických sociálních vztahů a strukturálních problémů, v nichž jsou muži coby pachatelé násilí zapleteni, a s nimiž se vypořádávají právě násilnou cestou.

Násilí. Kde se děje?

- veřejné
- soukromé
- v kyberprostoru
- v rámci sexuálního průmyslu a prostituce

Veřejné násilí

Ve veřejné sféře se muži stávají původci i oběťmi násilí. Muži jako stíhané a vyšetřované osoby jednoznačně dominují ve všech oblastech kriminality, z nichž násilné činy vůči jiným osobám tvoří velkou část

OČEKÁVÁNÍ: Muži se snadněji dostávají do hledáčku podezřelých násilných osob (protože jimi statisticky častěji také jsou) a ženy se naopak jako pachatelky stávají v našem očekávání méně pravděpodobnými.

Veřejné násilí

- na fotbalovém stadionu, chuligánství, domluvené rvačky
- přepadení spojené se sexuálním násilím
- loupeže
- hospodské rvačky
- obtěžování
- homofobně motivované násilí - veřejné projevy vůči odlišným skupinám

Homofobní násilí

mívá dvě podoby. První, kdy jedinec vstupuje do násilné aktivity, aby sám nebyl vnímán jako homosexuální, příp. zženštilý, nebo nemužský (tyto aspekty – sexualita i gender – jsou provázané), nebo druhou, kdy objektem násilí je osoba (jiný muž), která je, (alespoň domněle) homosexuální, čímž jde o vyjádření dominance heterosexuálního mužství.

Násilí ve veřejných institucích

- školy
- chlapecké skupiny
- pracovní organizace a struktury
- armáda
- policie
- vězeňství

V naprosté většině případů násilí ve veřejném prostoru můžeme hovořit o dynamice moci.

Násilí ve sféře soukromé

- násilí na dětech
- domácí násilí
- partnerské násilí - hetero i homo
- násilí na seniorech a seniorkách

Genderově podmíněné násilí

- zahrnuje veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického ekonomického či dalších forem násilí, které jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami nebo na muže z důvodu, že jsou muži, anebo akty tohoto násilí, které nepřiměřeně dopadají na ženy či na muže.
- Jde o násilí, které vychází nebo je legitimizováno sociálními stereotypy spojenými s genderovými předsudky a rolemi.

(Akční plán prevence domácího a genderového násilí na období 2015-2018)

Násilí na ženách

Násilí na ženách zahrnuje trestné činy, které mají nepoměrný dopad na ženy, jako jsou sexuální napadení, znásilnění a „domácí násilí“, představuje porušování základních práv žen na důstojnost, rovnost a přístup ke spravedlnosti.

Výzkumy

FRA – Agentura Evropské unie pro základní práva, 2014, Násilí na ženách: průzkum napříč EU

- rozhovory se 42 000 ženami z 28 členských států Evropské unie

FRA, Násilí na ženách: průzkum napříč EU

Každá třetí žena zažila od svých 15 let nějakou formu fyzického a/nebo sexuálního napadení.

Každá 10. žena zažila od svých 15 let nějakou formu sexuálního násilí a každá 20. žena byla od svých 15 let znásilněna.

FRA, Násilí na ženách: průzkum napříč EU

O něco více než pětina žen zažila fyzické a/nebo sexuální násilí buď od současného, nebo bývalého partnera a o něco více než jedna z 10 žen uvádí, že zažily nějakou formu sexuálního násilí páchaného dospělou osobou před tím, než dosáhly 15 let.

Pouze 14 % žen přitom oznámilo nejzávažnější případ partnerského násilí na policii a 13 % oznámilo na policii nejzávažnější případ násilí ze strany jiné osoby.

FRA, Násilí na ženách: průzkum napříč EU

Každá pátá žena zažila od svých 15 let nějakou formu nebezpečného pronásledování.

Rozsah zneužívání v dětství a nedostatečné oznamování případů násilí:

Jen o něco více než jedna z 10 žen (12 %) zažilo do svých 15 let nějakou formu sexuálního zneužívání nebo incidentu ze strany dospělého.

FRA, Násilí na ženách: průzkum napříč EU

Sexuální obtěžování je pro mnoho žen v EU všudypřítomná a běžná zkušenost. Například každá pátá žena od svých 15 let zažila nepříjemné dotýkání, objímání nebo líbání a 6 % všech žen zažilo od svých 15 let tento typ obtěžování minimálně šestkrát. Z žen, které zažily sexuální obtěžování od svých 15 let alespoň jednou, 32 % uvedlo jako pachatele kolegu, nadřízeného nebo zákazníka.

Násilí a rovnost – příklad znásilnění

- problém navázaný na genderový řád
- nejde o přirozený jev, který by vyplýval z mužského sklonu k agresivitě či z mužských sexuálních potřeb (jako první na to poukázala feministická teoretička Susan Brownmiller, 1998)
- mezikulturní výzkumy - porovnávaly postavení mužů a žen v různých společnostech a zjistily úměru mezi postavením žen a počtem znásilnění:

Násilí a rovnost – příklad znásilnění

Ve společnostech, kde mají ženy stejnou prestiž jako muži a kde jsou respektovány, se znásilnění téměř nevyskytují.

(Reeves Sanday 2007).

Podle některých teoretiků a teoretiček (např. Brownmiller 1998, Dworkin in O'Toole 2007) je tak znásilnění výsledkem patriarchálního uspořádání společnosti, kde muži znásilňují, protože mohou.